

Kokonais-esitys musiikkikustannustoiminnasta

Vesa Kurkela: Sävelten markkinat. Musiikin kustantamisen historia Suomessa. SULASOL 2009. 312 s.

■ Sibelius-Akatemian ja Tampereen yliopiston populaarimusiikin tutkimuksen professorin Vesa Kurkelan kirjoittama *Sävelten markkinat* on ensimmäinen yleisesitys suomalaisen musiikkikustannustoiminnan kehityksestä

1800-luvun puolivälistä nykyaikaan saakka.

Saatesanoissa Kurkela siteeraa kustannusalan sisällä tunnettua lausahdusta, jonka mukaan kustannusala on samanaikaisesti sekä pörssi että katedraali. Pörssiin viittaa se, että kustantaminen on lähtökohtaisesti liiketoimintaa, jonka tarkoituksena on tuottaa voittoa. Katedraaliin viittaa puolestaan se, että monilla kustantajilla on perinteisesti ollut myös vahvat aatteelliset ja esteettiset kriteerit sen suhteen, mitä he ovat kulloinkin katsoneet julkaisemisen arvoiseksi.

Suuren yleisön ja jopa musiikkialan sisällä musiikkikustantajan rooli on jäänyt varsin epäselväksi. Suomessa ja muuallakin musiikkikustantajan rooli keskittyi aina toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan saakka nuottien julkaisemiseen. Mitä lähemmäs tätä päivää tullaan, sitä moninaiemmaksi musiikkikustantajan rooli on muuttunut. Painetut nuotit ovat jääneet merkittäväksi osaksi toimintaa vain tietyillä musiikin osa-alueilla kuten klassisen ja kuoromusiikin piirissä. Kaupallisen toiminnan painopiste on sen sijaan siirtynyt teosten saamiseen tallennetuiksi äänitteille, elokuvaan, mainoksiin, TV-ohjelmiin ja tietokonepeleihin sekä teosten elävien ja sähköisten viestimien kautta tapahtuvien esitysten edistämiseen.

Kurkela osoittaa myös, kuinka musiikkikustantamisen historia on kulkenut rinnakkain tekijänoikeuden ja tekijänoikeuslainsäädännön kehityksen kanssa. Musiikkikustantajien liiketoiminta on ollut ja

on edelleen täysin riippuvainen teosten tallentamisesta ja esityksistä saatavista tekijänoikeuskorvauksista.

Kurkela on käyttänyt työssään lähdemateriaalina varsin kattavasti musiikin kustannustoimintaa koskevia ja sitä sivuavia kotimaisia tutkimuksia ja muuta kirjallisuutta. Tämän lisäksi hän on perehtynyt alkuperäislähteisiin kuten yksittäisten musiikkikustantajien arkistoihin. Erityisesti 1900-luvun jälkipuoliskolla Suomessa harjoitettua kustannustoimintaa käsitteleviä osuuksia elävöittävät lukuisat alan keskeisten toimijoiden haastattelut, jotka tuovat ruohonjuuritason näkökulmaa historianankirjoitukseen.

Kurkela käsittelee aiheitaan pörssi ja katedraali -vertauksen mukaisesti, sillä hän tarkastelee musiikkikustannustoimintaa sekä julkaistun sisällön että taloudellisen toiminnan näkökulmista. Sidosaineena hän käyttää kunkin aikakauden aate- ja kulttuurihistoriallista kontekstia, mikä asettaa liiketoimintaa ja sisältöä koskevat havainnot ja päätelmät lukijalle ymmärrettävämpään valoon.

Mitä lähemmäs tullaan nykyaikaa, sitä vähemmän löytyy musiikkikustannustoimintaa koskevia tutkimuksia. Syyksi tähän Kurkela katsoo ensinnäkin sen, että musiikkiteollisuutta koskeva tutkimustoiminta on keskittynyt pitkälti ääniteteollisuuteen. Esimerkiksi kustantaja-käsitettä käytetään edelleenkin virheellisesti tahosta, joka vastaa äänitteen tuottamisesta. Suomessa tätä käytäntöä on korostanut musiikkikustannustoiminnan keskittyminen muutamien harvo-

jen yhtiöiden käsiin ja sen läheinen suhde ääniteyhtiöihin. Toinen syy tutkimuksen vähyteen on Kurkelan mukaan se, että talousasiat eivät ole perinteisesti kuuluneet musiikintutkijoiden vahvuuksiin.

Kurkelan teos tarjoaa hyvän johdannon suomalaisen musiikkikustannustoiminnan historiaan, mutta se ei kuitenkaan ammenna aihettaan tyhjiin. Monet mahdollisen lisätutkimuksen osa-alueet jäävät ymmärrettävistä syistä vähemmälle huomiolle. Esimerkiksi Suo-

malaisen musiikin tiedotuskeskuksen (FIMIC) keskeistä roolia kotimaisen musiikin nuottimateriaalin tuottajana ja levittäjänä ei käsitellä lainkaan.

Musiikkikustannustoiminta elää parhaillaan voimakasta murroskautta, minkä vuoksi teoksessa esitetty alan tulevaisuuden visiointi jää vaatimattomaksi. Kustantajien rooli on vahvistunut kansainvälisillä musiikkimarkkinoilla, kun liiketoiminta on siirtynyt nopeasti fyysisten tallenteiden

kaupasta aineettomien oikeuksien lisensointiin.

Sama koskee myös musiikkikustantajien ja heitä edustavien tekijänoikeusjärjestöjen välisiä suhteita. Monikansalliset kustantajat ovat viime vuosina olleet aktiivisia luodessaan uudenlaisia oikeuksien lisensointi- ja hallinnointiratkaisuja rajat ylittäville palveluille. Musiikkikustantamisen historiaan on siis tulossa vielä useita kirjoittamattomia jaksosia.

Jari Muikku